

spoedig kwam te verkeren (de barakken waren, anders dan in Duitsland, niet kraakhelder maar smerig en bovendien, zodra het warm werd, vergeven van vlooiën en wandluizen), sprak dat gebrek aan discipline. Het kan wel niet anders of veel daarvan moet Rauter zijn opgevallen toen hij op 25 februari '42 en vervolgens wederom op 1 mei '42 Amersfoort inspecteerde en wij zouden ons kunnen voorstellen dat hij toen tot het inzicht kwam dat een tweede uitbreiding van Amersfoort veel minder wenselijk was dan de bouw van een nieuw, geheel volgens de SS-normen opgetrokken en ingericht kamp: het kamp in Vught. Geen van de vooraanstaande kamp-SS'ers van Amersfoort heeft daar een belangrijke leidende functie gekregen.¹

Wat nu die kamp-SS'ers betreft: Heinrich, Stöver en Berg hebben wij al genoemd; zo ook Kotälla, op wie wij nog terugkomen. Van de overigen, de *Block-* en *Kommandoführer* inclusief (sommigen hunner waren Duitsers, anderen Nederlanders) zijn lang niet alle namen bekend. Wij willen wel aannemen dat enkelen hunner af en toe tersluiks sommige gevangenen hielpen, maar de meesten ranselden er op los waar zij konden. Sommigen waren aan de drank, een enkeling was een uitgesproken psychopaat. Eén kreeg van de gevangenen als bijnaam 'het Kerstmannetje', een tweede werd 'De dansende derwisj' genoemd, een derde 'Popeye the Sailor man'², een vierde 'Schuddekontje', een vijfde 'Mal herunter' (deze zei kennelijk vaak 'Kommi mal herunter!'), een zesde 'De rooie'. Trouwens, *Lagerkommandant* Heinrich en *Schutzhaftlagerführer I* Stöver hadden ook bijnamen: 'Knipperooij' en 'Nelis' (Berg had géén bijnaam) – al die aanduidingen markeerden, dunkt ons, het gebrek aan 'afstand' tussen de kamp-SS'ers en de gevangenen. Op welke wijzen velen onder die kamp-SS'ers zich jegens de gevangenen misdragen hebben, zal uit het vervolg nog blijken.

Tot welke categorieën behoorden die gevangenen?

Bijna tweehonderd preventief gearresteerde communisten (wij verwaarlozen nu maar dat zich bij hen ook enkele leden van andere extreem-linkse groeperingen bevonden) waren, gelijk reeds gezegd, de eersten die uit Schoorl Amersfoort binnengevoerd werden. Nòg tweehonderd communisten, eveneens uit Schoorl afkomstig³, volgden, samen met de strafgijzelaars

¹ Toen aangekondigd was dat Himmler op tweede Pinksterdag, 25 mei '42, Amersfoort zou inspecteren, moesten de gevangenen twee dagen lang het gehele kamp schoonmaken. Daarbij werd niet of nauwelijks geranseld. Om het kamp een vriendelijk uiterlijk te geven, werden bij de barakken boompjes in de grond gestoken, zonder wortels overigens. Himmlers bezoek ging niet door, de boompjes verdwenen en het ranselen werd onmiddellijk hervat. ² In die tijd een bekende figuur uit een serie Amerikaanse tekenfilms. ³ Dit waren gearresteerde illegale werkers.